

saecula prima. « His autem voluminibus non continuatam exhibet rerum et eventuum narrationem; sed quae de personis illustribus, de imperatoribus, principibus, Pontificibus Romanis, Episcopis, Doctoribus, quae de Conciliis, de haeresibus, de multiplicibus quaestionibus et eventibus dispersa in antiquis monumentis et scriptoribus invenit, incredibili sedulitate et eruditione congregavit atque adunavit. Singula igitur ipsis antiquorum auctorum verbis tradit, suasque ad illustrationem et explicationem adjicit amplissimas notas. Unde hujusmodi opus omnium forte quae recenti tempore scripta sunt eruditissimum, summae utilitatis est cunctis, qui profundioribus historiae ecclesiasticae studiis incumbunt. Observandum tamen est, in sua critica Tillemontium interdum fuisse nimis severum, nimirumque etiam cum fuisse Jansenistis amicum ». (Jungmann, *Dissertat. in Hist. Eccl.*, I.)

284. — **Antonius Pagi** († 1699), O. Min. Conv., Gallus, in disciplinis humanioribus ac sacris bene excultus, judicio acri et critico mirabilis Baronii Annalibus maximam lucem attulit opere suo : *Critica historico-theologica in universos annales ecclesiasticos em. et rev.*

Caesaris Card. Baronii, Parisiis, 1689. Hoc opus emendat, supplet, illustrat, novis argumentis confirmat annales Baronii.

285. — **Josephus Saenz de Aguirre** († 1699), O. S. Ben. et in civitate Salmanticensi abbas, virtutibus ac scientiae dotibus sui ordinis ornamentum et exemplar suaeque patriae decus et splendor, mira diligentia et eruditione fecit *Collectionem maximam conciliorum omnium Hispaniae et novi orbis*, Romae, 1693 et 1694.

SAECULO XVIII

286. — **Franciscus Verhoeven**, S. J. († 1701), natione Belga, patria Brugensis, vir valde eruditus, ad *Acta SS. Boll.* nonnullas contulit vitas mensis Junii.

287. — **Henricus Norisius** († 1704), Ord. S. Aug. presbyter, patria Veronensis, ex familia Hibernica ortus, a patribus Soc. Jesu egregie institutus, Pisis historiae ecclesiasticae professor eximius, ab Innocente XII primum bibliothecae Vaticanae custos, deinde R. E. Cardinalis constitutus fuit. Vir erat ingenio acutus, consilio perspicax, in antiquitate ecclesiastica

peritissimus, in theologia vero exaggeratus Augustinianus, qui extremas opiniones sectabatur. Primum ejus opus historicum est *Historia Pelagiana*, Petavii, 1673. Collectio ejus operum prodiit Veronae, 1729-1732.

288. — **Hadrianus Baillet** (†1706), sacerdos Gallus, ingenio sagax et diligentia laudabilis, conscripsit 4 voluminibus *Les vies des Saints*, Parisiis, 1701. Hoc opus praeter defectum verae criticae exhibit hypercriticismum injuriosum, qui multa miracula et revelationes rejicit vel in dubium vocat et pios animos offendit. Duo priora volumina prohibita sunt.

289. — **Joannes Mabillon** (†1707), O.S. Ben. congr. S. Mauri, Gallus, in universitate Rhenensi liberalibus artibus excultus et philosophiae cursu expleto monasticam vitam amplexus est. Cum acerrimo ac continuo capitis dolore laboraret, S. abbatem Adalhardum humiliter invocavit, cuius intercessione sanitatem recuperavit. Mox evasit in disquirendis christianis antiquitatibus ac monumentis historicis evolvendis eruditissimus peritissimusque omnium. Totam Galliam, Germaniam et Italianam perlustravit et omnes bibliothecas celebriores adiit,

“ ex quibus omnibus magnam pretiosamque supellectilem utilitati publicae consecrandam secum tulit ”. Eruditioni miranda adjungebat pietatem maximam. “ Antequam novum aliquod opus aggrederetur litterarium, coram Sanctissimo prostratus lumen petebat a patre lumen; numquam studia incipiebat absque prævia oratione, atque primum folium primitiarum instar Christo Domino in altari offerebat ”.

Collegit opera historiae ecclesiasticae utilissima : *Acta Sanctorum Ordinis S. Benedicti*, Parisiis, 1648; *Annales Ordinis S. Benedicti*, ib. 1701; *Vetera analecta*, ib. 1683; *Museum italicum*, ib. 1687. Praeterea scripsit insigne opus *De Studiis monasticis* atque aliud adhuc pretiosius *De re diplomatica*, ib. 1681, quod explicat quidquid ad antiquariam, historicam et forensem disciplinam pertinet. “ Ad novum illud antiquariae genus obstupuit litterarius orbis, ac praeter mentis acumen auctoris ingenii sagacitatem, profundam eruditionem, immensam veterum recentiorumque lectionem miratus est, rem diplomaticam certis quibusdam regulis subjici potuisse, quibus coerceri posse desperabant omnes. Hinc pater hujus novae disciplinae ab eruditis salutatur ” (Hurter).

290. — **Theodoricus (Thierry) Ruinart** (†1709),

O. S. Ben. Congr. S. Mauri, Rothomagensis in Gallia, discipulus ac familiaris Mabillonii, vera pietate, vitae innocentia, acri ingenio ac judicio excelluit atque posteris immortale nomen reliquit *Actis primorum martyrum sinceris et selectis*, Parisiis, 1689 et *Historia persecutionis Vandalicæ*, ib. 1694.

291. — **Joannes M. Stredowski** (†1711), Moravus, parochus et protonotarius, edidit *Sacram Moraviae historiam sive vitas SS. Cyrilli et Methodii*, Solisbaci, 1710; et *Rubinum Moraviae seu vitam Joannis Sarcandri, martyris et parochi apud Moravos*, Brunae, 1712.

292. — **Franciscus Porter** (†1712), O. Min., Hibernus, in collegio Romano S. Isidori professor, theologus et scriptor insignis, conscripsit opus laude dignum, *Annalium ecclesiasticorum regni Hiberniae compendium*, Romae, 1690.

293. — **Daniel Papebrochius seu van Papenbroeck, S. J.** (†1714), Antwerpiensis, Joan. Bollandi in colligendis edendisque *Actis SS.* socius strenuus ac indefessus, eruditione ac pietate conspicuus, sagaci critica et indefesso studio ad res historicas tractandas aptissimus,

inter Bollandistas primum locum occupat. Ingenii sui prodierunt primi fructus, cum ederet *Acta S. Patritii*, episcopi et apostoli Hiberniae. Per quinquaginta annos operam contulit ad illustranda *Acta SS.* 17 tomis, a 1 Martii ad 4 Junii. Adversarios qui libellis *Acta SS.* aggressi sunt refutavit eruditissimo opere : *Responsio ad exhibitionem errorum*, Antwerpiae, 1696. Collegit quoque *Annales Antwerpienses*, ed. ib. 1845-48.

294. — **Hippolytus Petrus Helyot** († 1716), O. S. Franc., natione Gallus, vir pius, doctus ac diligens, magna cura et eruditione collegit in multis bibliothecis, praesertim in Italia res historicas, quae ordines religiosos illustrent. Fructus studii viginti quinque annorum exhibit opus accuratum et multo laudandum : *Histoire des Ordres monastiques, religieux et militaires et des congrégations séculières*, 8 voll., Parisiis, 1714-19.

295. — **Stephanus Baluzius** († 1718), Tute-lensis (Tulle in Gallia), juris peritus, archiepiscopo Parisiensi Petro de Marca familiaris, celeberrimae bibliothecae Colberti custos, in collegio regio juris canonici professor et, quam-

vis tantum tonsuram accepisset, plurium beneficiorum possessor et canonicus Tuteleensis, maxima sollertia ac incredibili eruditione plures codices hactenus ineditos notis doctissimis adjectis dedit typis, liberius autem artem criticam exercuit et in scriptis suis Gallicanismo favit. Opera ejus historica sunt haec : *Vitae Paparum Avenionensium h. e. Historia Pont. Rom. qui in Gallia sederunt ab a. 1305 usque ad a. 1394*, 2 voll., Parisiis, 1693 (Hoc opus a Romano Indice est prohibitum). *Historia Tuteleensis*, ib, 1717; *Capitularia regum Francorum*, ib, 1677.

296. — **Franciscus Baertius S. J.** († 1719), Belga, doctrina ac pietate aequa clarus, Antwerpiae Papebrochio in edendis Actis SS. auxilium praebuit, cuius jussu etiam bibliothecas Germaniae lustravit ubi plurima documenta descripsit atque ab Imperatore Leopoldo ampla subsidia ad prosequendum opus impetravit. In antiquitatibus Scotiae fuit peritissimus; vastam et accuratam eruditionem prodidit in laboribus quos contulit ad octo tomos *Acta Sanctorum*, scilicet a 4 Maji ad 5 Junii inclusive.

297. — **Petrus Coustant** († 1721), O. S. Ben.,

Gallus, judicii sagacitate et fideli cura in edendis patrum operibus clarus, vir singularis humilitatis et solidae pietatis, de historia ecclesiastica bene meruit opere difficillimo, quod notis criticis ac dissertationibus eruditissimis illustravit : *Epistolae RR. PP. et eae, quae ad eos scriptae sunt, a S. Clemente I usque ad Innocentium III*. Hujus collectionis tomus primus ab a. 67 ad a. 440 tantum prodiit, Parisiis, 1721.

298. — **Benedictus Bachinius** († 1721), O. S. Ben., Italus, S. Scripturae professor Bononiae, abbas, Sancti Officii Consultor, vir doctissimus, in rebus historicis et in legendis interpretandisque MSS. versatissimus, scripsit *De ecclesiasticae hierarchiae originibus*, Mutinae, 1703, ediditque aliud opus historiae utile : *Dell' Istoria del Monasterio di S. Benedetto di Porilone*, Mutinae, 1696.

299. — **Franciscus Pagi** († 1721), O. Min., Gallus, celebris Antonii Pagi nepos et in studiis historicis socius strenuus, edidit *Breviarium historico-chronologico-criticum* illustriora Pontificum Romanorum gesta complectens, ad a. 1477, Antwerpiae, 1717-27.

300. — **Claudius Fleury** († 1723), Parisiensis, primum parlamenti advocatus, deinde sacerdos factus, principes Borbonicos de Conti instruendos accepit. Omnibus exstitit exemplum virtutis ac verae pietatis. Spiritu tamen gallicano erat infectus, qui opera sua veneno latenti imbuit auctoremque acerrimum effecit Sedis apostolicae censorem. Stilo usus est gratissimo atque elegantissimo. Arte vero critica et sagacitate judicii minus pollebat; quare controversias implexas semper cavebat et feliciter ex magnis operibus Baronii et Labbei transcribebat. Composuit opus magno plausu exceptum *Histoire ecclésiastique*, Parisiis, 1691-1720, historiam Ecclesiae centum libris ad a. 1414 complectens. Aliud opus famosum *Catéchisme historique contenant en abrégé l'histoire sainte et la doctrine chrétienne*, ib. 1679, Indici Romano insertum est donec corrigatur.

301. — **Conradus Janning S. J.** († 1723), Groningae in Belgio foederato natus, inter Bollandistas sanctitate vitae ac scientia summa excellens, in universa theologia mire versatus, operam suam contulit in *Actis Sanctorum* ad quatuor ultimos tomos Junii et tres priores Augusti.

302. — **Natalis Alexander** († 1724), Ord. Praed., natione Gallus, patria Rothomagensis, suae provinciae praepositus, in scientiis saecularibus et divinis optime institutus, historiae ecclesiasticae eruditione ac criterio clarissimus, in Gallicanismum vere propensus et Sedi apostolicae infensus, conscripsit magno doctrinae apparatu *Selecta historiae ecclesiasticae capita* et in loca ejusdem insignia dissertationes historicas, criticas et dogmaticas, Parisiis, 1687. Istaee dissertationes de factis majoris momenti et de quaestionibus controversis eruditione refertae sunt et acre sui ingenii acumen ostendunt.

303. — **Dionysius Sanmarthanus** († 1725), O. S. Ben. congr. S. Mauri, Parisiensis, philosophiae et theologiae professor, vir austerus et observantiae regularis fratribus exemplar, in doctrina sedulus et studiorum litterarum in sua congregacione promotor insignis, eruditus edidit *Vitam S. Gregorii M.*, Parisiis, 1697. Nomen sibi immortale acquisivit laboriosissimo opere: *Gallia christiana in provincias ecclesiasticas distributa*, ib. 1715-1725.

304. — **Joannes Hermant** († 1725), Canoni-

cus Bajocensis in Gallia, edidit *Histoire des Conciles*, Rothomagi, 1695; *Histoire des Hérésies*, ib., 1712.

305. — **Gabriel Froehlich S. J.** († 1725), Germanus, philosophiae et theologiae professor, confecit historiae Ecclesiae universalis compendium, cuius est titulus : *Ecclesia nascens martyrum sanguine et litterato doctorum sanguine irrigata per quinque priora saecula*, Viennae.

306. — **Hadrianus van Loo** († 1727), Gandavensis, collegit *De Levens van de Heyligen der Nederlanden*, Gandavi, 1705.

307. — **Joannes Hardouin S. J.** († 1729), Gallus, inter coaevos eruditissimus, scribendis et edendis libris totus deditus, opinionum tamen singularium auctor et fautor, curiosum scripsit opus *Nummi antiqui populorum et urbium illustrati*, Parisiis, 1684, quo scientiam miram in numismatica prodit. Sed nomen posteris reliquit opere maximo et usitatissimo : *Collectio regia maxima conciliorum seu acta conciliorum usque ad a. 1714*, in 12 voll., Parisiis, 1715.

308. — **Honoratus a S. Maria seu Blasius**

Vauzeulle († 1729), Ord. Carm., philosophiae ac theologiae lector, Ordinis sui provincialis, vir insigni doctrina et judicio critico mire praeditus et modestia conspicuus, scripsit opus historiae ecclesiasticae studio valde proficuum : *Réflexions sur les règles et sur l'usage de la critique touchant l'histoire de l'Église*, Parisiis, 1713. Anonyme scripsit *Dénonciation de l'histoire ecclésiastique de Fleury au clergé de France*, Mechliniae, 1727, in qua Fleurii dicta de Romana Ecclesia ejusque auctoritate acriter et juste deprehendit.

309. — **Ignatius Agricola S. J.** († 1729), Bavarus, conscripsit *Historiam provinciae Societatis Jesu Germaniae superioris*, Augustae, 1727, quae quinque primas annorum decades Societatis complectitur et historiam eccl. illustrat.

310. — **Corbinianus Khamm** († 1730), Ord. S. Ben. Augustae Vind. monachus, vir doctus et insignis historicus, celebre edidit opus : *Hierarchia Augustana chronologica et tripartita*, Augustae, 1709-19.

311. — **Michael le Quien** († 1733), Ord.

Praed., Gallus, vir in antiquitatibus et linguis orientalibus versatissimus, *opera S. Joan. Damasceni* edidit cum notis eruditis. Opus ejus praestantissimum est *Oriens christianus* in quatuor patriarchatus digestus, in quo exhibentur ecclesiae, patriarchae ceterique praesules Orientis, 3 voll., Parisiis, 1740. Solidam et eruditam dissertationem exhibit *La Nullité des ordinations Anglicanes*, ib. 1730.

312. — **Ign. Hyac. Amat de Graveson** († 1433), Ord. Praed., Gallus, vir doctrinae praestantia ac ingenii subtilitate clarus, multa diligentia et stilo grato, non vero sine partium studio, conscripsit *Historiam Ecclesiasticam*, Romae, 1717.

313. — **Jacobus Longueval S. J.** († 1735), Gallus, vir sagacitate et ingenio critico excellens, stilo nitido et accurata diligentia descripsit *Historiam Ecclesiae Gallicanae*, Parisiis, 1730-1749.

314. — **Franciscus Salmon** († 1736), sacerdos Parisiensis, bibliothecae Sorbonicae praefectus, edidit opus pro historia conciliorum valde utile : *Traité de l'étude des conciles et de leurs collections*, Parisiis, 1724.

315. — **Michael Strunk S. J.** († 1736), Paderbornensis, vir egregie doctus, edidit *Westphalianam sanctam, beatam et piam* sive *vitas eorum*, qui sua sanctitate et piis exemplis Westphalianam illustraverunt, Neuhusii, 1715.

316. — **Antonius Maria Lupi S. J.** († 1736), Florentinus, inter vetustiores archaeologos solidissimus, edidit *Dissertationem et animadversiones ad nuper inventum Severae M. epitaphium*, Panormae, 1734, in quo opere tam multa et praeclera de archaeologia christiana disserit, ut a viris doctis magni aestimetur.

317. — **Marianus Armellinus** († 1737), O. S. Ben., Romanus, de historia, praesertim sui ordinis, bene meritus, magna diligentia collegit *Bibliothecam Benedictino-Casinensem*, Arsissii, 1732.

318. — **Jacobus Laderchi** († 1738), Congr. Oratorii, Italus, Baronii annales post Raynaldum minore successu prosecutus est ab a. 1565 ad 1571, Romae, 1727-37.

319. — **Carolus Dodd** († 1738), natione Anglus, propter fidem extra patriam exul,

edidit *Church History of England*, Bruxellis, 1737, minus exacta narratione compositam, quam iterum edendam curavit Tierney, Londini, 1839.

320. — **Edmundus Martène** († 1739), O. S. Ben. Congr. S. Mauri, Gallus, tam pius quam doctus, sicut apis argumentosa collegit documenta, quae regulam S. Benedicti illustrare possint quaeque edidit in opere: *Commentarius in regulam S. P. Benedicti*, Parisiis, 1690, cui tanquam appendicem adjecit libros quinque *De antiquis monachorum ritibus*, Lugduni, 1690. Notissimum vero ejus opus est: *De antiquis Ecclesiae ritibus*, Rothomagi, 1700.

321. — **Joan. Fred. Schannat** († 1739), Luxemburgensis, primum advocatus, deinde sacerdos, vir valde doctus et in documentis historicis versatissimus, de historia Germaniae ecclesiastica bene meruit hisce praesertim operibus: *Vindemiae litterariae*, complectens vetera documenta ad sacram Germaniam spectantia, Fuldae, 1729; *Historia Fuldensis*, Francofurti, 1729; *Historia episcopatus Wormatiensis*, ib. 1734.

322. — **Vincentius Nicolle** († 1739), Ord.

Praed., Belga, quondam provincialis, vir doctus, in modum catechismi redegit *Synopsis variarum resolutionum in historiam sacram*, Duaci, 1725.

323. — **Joan. Bapt. du Solier S. J.** († 1740), Belga, theologus insignis, solida virtute et studio religiosae perfectionis necnon stupenda eruditione Societatis Jesu decus, in edendis *actis Sanctorum* conspicuam habuit partem; nam duodecim millia epistolarum scripsit hac de causa. Acta SS. mensis Junii exempla judicii critici nostri Solerii exhibent, praesertim in praefatione ad *Martyrologium Usuardi monachi*.

324. — **Guilelmus Cuypers seu Cupperus S. J.** († 1741), Antwerpiensis, e numero Hollandistarum eruditione et diligentia conspicuus, operam suam contulit in edendis *SS. Actis* ad tomos Julii et Augusti.

325. — **Ignatius Kulczynski** († 1741), Ord. S. Basilii, Polonus, in collegio Romano de Propaganda Fide egregie excultus, philosophiae ac theologiae professor, suaे congregationis procurator generalis, eruditum ac pretio-